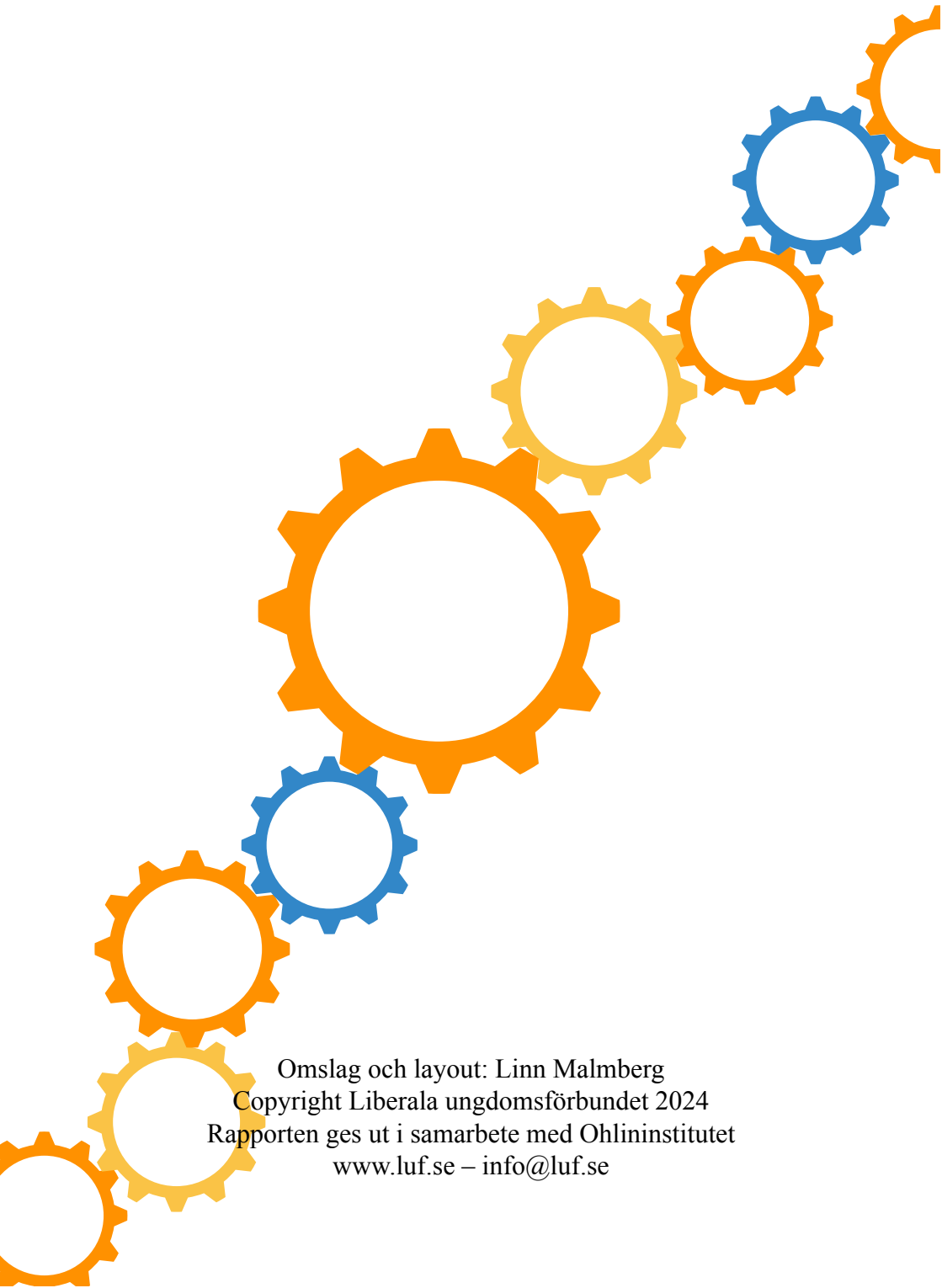


Data och du

LIBERAL DATAPOLITIK



Emil Rapp



Omslag och layout: Linn Malmberg
Copyright Liberala ungdomsförbundet 2024
Rapporten ges ut i samarbete med Ohlininstitutet
www.luf.se – info@luf.se

Data och du

Emil Rapp



Om författaren

Emil Rapp är 24 år gammal och distriktsordförande för LUF Storstockholm. Han studerar civilingenjörs- och lärarprogrammet vid KTH, med inriktning datateknik.

Till sin hjälp har han haft en referensgrupp som på olika sätt kommit med inspel, feedback och tips på läsning. Tack till Jura Miniota, doktorand på KTH, Joakim Wernberg, forskare på Lunds Universitet och Eric Luth, chefredaktör för Liberal debatt. Elin Hjelmestam i Liberala ungdomsförbundets förbundsstyrelse har handlett arbetet med rapporten.

Innehåll

Inledning	4
Målet med rapporten	6
Vad vilja LUF och Liberalerna?	7
Upphovsrätt och AI-vett	10
Forskning och marknad	12
Vem äger dig?	14
Staten och data	17
Scenario	19
Förslag	21
Öppen data	22
Varför ska data vara öppen?	23
Att lära från andra länder	25
Femstjärning data	28
Scenario	31
Förslag	33
Övervakning och interitet	34
Kameraövervakning	36
Chat Control	39
Digitala telefonkataloger	42
Personnummer	44
Scenario	46
Förslag	47
Referenser	48

Inledning

De senaste åren har teknikutvecklingen gått oerhört snabbt. Idag finns det mängder med tjänster, appar och webbplatser som man inte hade kunnat drömma om för några år sedan. Med några knapptryck kan man idag generera tavlor i samma stil som klassiska konstnärer, skapa nya låtar och analysera röntgenbilder med hjälp av AI.^{1 2 3} Även teknologi som vi idag helt tar som givna, var helt otänkbara för mindre än en generation sedan. Att fritt kunna kommunicera med vem som helst, när som helst, att betala räkningar, kontakt med myndigheter och banker helt utan att lämna sitt boende, eller att kunna klämma in hela telefonkatalogen i en mobiltelefon var en gång revolutionerande.

Om man skulle illustrera den tekniska utvecklingen genom en graf skulle man ha någon form av vågkurva; ibland när utvecklingen går långsamt är den platt, för att plötsligt gå brant uppför. Ibland kan det kännas som allt händer samtidigt, och ibland som att inget alls hänt.

1 OpenAI (2022).

2 Suno (2024).

3 AI Sweden (2024).

Om man däremot ritar kurvan för hur väl politiken har anpassat sig efter den tekniska utvecklingen, kommer det snarare vara en helt horisontell linje, med små hopp då och då när ny lagstiftning träder i kraft. Att försöka springa ikapp utvecklingen leder ofta till problem och märkliga slutsatser. Risken är stor att man begränsar den nya tekniken och de framsteg som skapas på en fri marknad. Antingen genom överreglering, eller genom bristfällig lagstiftning som skapar legala gråzoner kring vad som är tillåtet eller inte.

Att skriva en rapport om teknikpolitik i sin helhet skulle vara en alltför omfattande uppgift. Tidigare har LUF skrivit rapporter om specifika ämnen som Nato och patientmakt, i stället för att täcka all försvars- och vårdpolitik. Den här rapporten kommer istället fokusera på data som resurs. Data som begrepp är både ett enkelt och svårt begrepp att definiera. Det handlar i grunden om information i vårt digitala samhälle, om allt ifrån vad Skolverket samlar för statistik, till vad som sparas när du skriver privata meddelanden eller vad forskare vågar undersöka. Rapporten kommer att behandla hur data skapas, hur den delas vidare, vem som har rätt att få tillgång till och använda data, samt avvägningar mellan integritet och tillgänglighet.

Målet med rapporten

Det finns goda argument för att det liberala partiet i ett land ska vara det mest teknikpositiva och framåtriktade partiet. Liberalerna har idag en något otydlig relation till teknik och digitalisering, där mycket fokus hamnar på frågor om skärmar och skärmtid. Risken är att partiet upplevs som alltför enspårigt och missar viktiga områden inom teknikpolitiken, exempelvis frågor kopplade till data. Partiet borde, likt det gjort på områden som integration och klimat, formulera de liberala svaren på de stora frågorna. LUF är inte mycket bättre i detta avseende, där vi bara har några enstaka punkter som berör öppen källkod inom offentlig förvaltning, eller FRA-lagen, som infördes för över 15 år sedan.⁴ Andra partier har försökt profilera sig som “Framtidspartiet” men den riktiga framtiden – och en stor del av samtiden – handlar om hur man hanterar frågorna kring teknik och politik, främst kopplat till data. Förhoppningsvis kan den här rapporten utgöra en stabil grund för vidare utvecklingsarbete inom detta område.

Syftet med den här rapporten är att hitta de liberala lösningar och möjligheter inom data och politik. Rapporten behandlar tre områden: AI och upphovsrätt, öppen data samt integritet och övervakning. Varje avsnitt inleds med en inledning som argumenterar för områdets betydelse, och kopplingen mellan sakfrågorna och liberalismen. Därefter följer ett antal delavsnitt som tar inspiration från andra länder och nya, liberala svar på aktuella utmaningar. Varje område avslutas med ett scenario som tydliggör skillnaden mellan en värld med och utan de föreslagna reformerna, och ett antal konkreta reformförslag som sammanfattar avsnittets slutsatser.

⁴ Liberala Ungdomsförbundet (2023), s. 26.

Vad vilja LUF och Liberalerna?

För att ge lite perspektiv på rapporten kan det vara intressant att undersöka vilka åsikter Liberala ungdomsförbundet och Liberalerna har inom de ämnen rapporten ska behandla. Även om rapporten och dess förslag är en självständig text som inte är avsedd att föras över till ett handlingsprogram, kan det ändå vara relevant att se vilka frågor organisationerna har valt att lyfta fram och vilka argument de använder. Detta kan bidra till att sätta rapportens förslag i ett större sammanhang.



LUF

Åsikterna i detta avsnitt är hämtade från LUF:s handlingsprogram, som på ett lättillgängligt sätt sammanställts i avsnitt med en övergripande inledning och punktvisa åsikter.

Den mest teknikpolitiska åsikten LUF har rör användningen av öppen källkod, vilket den här rapporten inte direkt behandlar. Argumentationen för att offentlig förvaltning ska använda sig av öppen programvara handlar dels om besparingar och en friare inställning till mjukvara. De övriga åsikter som relaterar till den här rapportens syfte rör främst personlig integritet. Kryptering ska vara lättillgängligt, men å rätten till krypterad kommunikation finns inte explicit formulerad. FRA-lagen och den svenska implementeringen av datalagringsdirektivet nämns som exempel på dåliga lagar som kränker integriteten, men det finns inget om Chat Control, som varit föremål för förhandlingar i över två år.⁵

I introduktionen till avsnittet om rättsstaten finns en formulering om varje individs rätt till skydd mot godtycklig övervakning. Flera punkter fokuserar på rättsstaten som en central del i skyddet av individens integritet, inklusive bättre grundlagsskydd och minimala datainsamlingar från myndigheter. Även personnummer tas upp som problematiskt, eftersom det i sin nuvarande utformning är möjligt att utläsa både kön och ursprung.⁶

⁵ Lars Wilderäng (2022).

⁶ Liberala ungdomsförbundet (2023), s. 27.

Liberalerna

Till skillnad från sitt ungdomsförbund har Liberalerna inte ett lika centraliserat dokument för sina åsikter. I stället behöver man använda sig av listan ”Politik A-Ö”, för att hitta det område man är intresserad av. Åsikterna presenteras enbart i löpande text, vilket gör det svårare att utläsa exakta åsikter, men ger samtidigt utrymme för mer resonemang och problembeskrivningar

Den som följt Liberalernas utspel i media om teknik och övervakning kan bli något förvånad över hur relativt få av åsikterna som Liberalerna har dokumenterade på partiets webbplats. I grunden har de en liberal syn på övervakning och integritet. Partiet anser att integritetsfrågorna alltid måste beaktas innan ny lagstiftning införs, och där kamerabevakning används ska det ske på rätt sätt med möjlighet att begära skadestånd vid felaktig hantering.

Än mer intressant är att läsa partiets åsikter om teknik och digitalisering. Liberalerna har identifierat problemet med att lagstiftningen ofta släpar efter den digitala utvecklingen, och ser ett behov av att uppdatera den. Partiet vill motverka geoblockering, som begränsar innehåll enbart baserat på användarens fysiska plats. Dessutom förespråkar de en ”digital allemansrätt” som ska göra skattefinansierat material mer tillgängligt när det digitaliseras. Slutligen anser partiet att det är viktigt med satsningar på digitalisering, och vill att Sverige ska ligga i framkant inom forskning och AI. Den som dock saknar sitt ”skärm till pärm”-parti kan vara trygg med att åsikten att ”I skolan har digitaliseringen gått för långt” också finns med på samma sida.⁷

⁷ Liberalerna (2023).

1. AI och upphovsrätt

Äganderätten är en central del av liberal filosofi, och är en grund varpå många andra områden vilar. Kopplingen mellan äganderätt och liberalism kan spåras tillbaka till John Locke, ofta kallad liberalismens fader. I boken “Andra avhandlingen om styrelse-skicket” skriver Locke om äganderätten och naturtillståndet.

Naturtillståndet beskriver en situation där man har total frihet för sin egendom och sig själv, utan att vara beroende av någon annan, så länge det inte kränker någon annans rätt till samma frihet. Konceptet var relativt tydligt när det gäller konkreta egendomar som skog eller mineraler, som var aktuella på Lockes tid. Locke skriver: ”Hennes kropps arbete och hennes händers verk är, kan vi säga, i egentlig mening hennes. Vad hon än lösgör från det tillstånd naturen lämnat det i beblandar hon med sitt arbete och tillför något eget, och därmed gör hon det till sin egendom”.⁸

⁸ John Locke (2016).

Men det som vi idag ”lösgör” från naturen är inte lika konkret. Mycket av dagens diskussion om äganderätt rör musik, filmer och andra abstrakta immaterial- och upphovsrätter, vilket komplicerar frågan. Att bli anklagad för att stjäla någons musik är inte en lika tydlig



kränkning av någon äganderätt som att hugga ner någons träd. Den digitala upphovsrätten handlar snarare om tjänster än varor, exempelvis Spotify istället för skivor, Netflix istället för DVD och spelkonsoler som säljs helt utan möjlighet för fysiska spel. Allt mer av våra liv flyttar ut i den digitala världen, vilket har lett till att våra lagar inte alltid hänger med. I det här avsnittet av rapporten hanteras det digitala ägandet, alltså hur man kan se på äganderätten i en digital värld. Vilka dilemman det kan ge upphov till, hur det påverkar bland annat forskare till en hög grad, och var våra AI-modeller egentligen har får tillgång till sin kunskap.

Det finns en gråzon när det gäller vem som får göra vad med vilken data, särskilt inom AI. I grunden är det skaparen som avgör hur verket får överföras till allmänheten. Vissa verk skyddas av upphovsrätten, medan andra är fria för allmänheten att dela. Som sagt är det lättare att kontrollera fysisk egendom än immateriella och digitala resurser. En AI tränas exempelvis genom att samla in (crawla) stora mängder information från webbplatser. När en text-AI sedan skapar innehåll baserat på vad den har lärt sig är det svårt att veta om det är plagiat eller om det skett ett intrång i upphovsrätten. I första delen av detta kapitel behandlas AI-frågor. Dels var data hämtas, om det skett på ett upphovsrättsligt rätt sätt, statens roll i datahanteringen samt vilka risker du som individ kan möta.

Forskning och marknad



Forskare utgör en grupp som behöver kunna använda mycket stora mängder data, oavsett utvecklandet av AI eller andra ändamål. En betydande del av dagens forskning bedrivs genom omfattande kvantitativa analyser av verk och texter, där så kallad textdata-utvinning (text data mining, TDM) ofta används. TDM innebär att man använder hel- eller halvautomatiska processer för att skanna av texter, bilder, ljud och video för att bygga olika typer av statistiska modeller som sedan kan tillämpas i forskningen.

Detta medför svårigheter för många forskare, kring vad de får och inte får göra med sina modeller, utifrån upphovsrätten på materialet som användes i början av processen. Utgångspunkten är att upphovspersonerna alltid ska tillfrågas innan deras verk används, oavsett anledning. Det finns dock två upphovsrättsliga undantag specifikt för TDM. Ett av dem är forskningsundantaget som tillåter forskare att använda verk för TDM utan tillstånd. Detta undantag har emellertid vissa begränsningar, som gör det svårutnyttjat. Bland annat måste forskare, om materialet är bakom betalvägg eller annan teknisk skyddsåtgärd, hävda sin rätt i domstol, vilket är en omständlig process som kan avskräcka många forskare.⁹

⁹ Eric Luth (2024).

Detta utgör naturligtvis ett problem; komplicerade processer för något man har laglig rätt till ska hindra nya forskningsframsteg. En annan aspekt av forskningsarbetet är processen kring peer review, där forskare kontrollerar varandras forskning. Undantaget för att få tillgång till data är snävt, och gäller ofta inte ens inom samma institution eller universitet, vilket begränsar det vetenskapliga arbetssättet. Även här finns det utrymme för förbättring. Exempelvis skulle anonymiserad data, där informationen i grunden är densamma men utan kontexter som gör den känslig att använda, underlätta för forskare att dela forskningsresultaten för granskning. Det behövs lättare regler för att en korrekt vetenskaplig granskning ska kunna genomföras. Förenklade processer och tillgång till anonymiserad data skulle främja forskning som annars inte hade genomförts.

Det är dock viktigt att hitta en balans mellan äganderätten och forskares samt andras rättigheter att använda informationen. De undantag och lättnader som finns och behövs ska inte utgöra ett hinder för den ursprungliga ägaren av informationen. Idag utnyttjas ibland undantagen för företag att först forska på något för att sedan kommersialisera resultatet. Övergången från forskning till kommersiell verksamhet är inte alltid tydlig, och även forskning kan vara kommersiell. Samarbete mellan företag, universitet och andra aktörer kan bidra till bättre och fler resultat på en fri marknad. Lagstiftningen behöver bli tydligare för att data inte ska användas på ett otillåtet sätt, samtidigt som det borde vara enklare att samarbeta kring sina upptäckter på fler sätt.

Vem äger dig?

Ett exempel på svårigheten att avgöra vem som egentligen äger något abstrakt, som en mänsklig röst, utspelade sig i maj 2024. Det amerikanska företaget OpenAI planerade att lansera en röst till sin AI-modell ChatGPT. Kort därefter meddelade de dock att lanseringen av rösten skulle skjutas upp.¹⁰ Anledningen var att skådespelaren Scarlett Johansson ansåg att rösten var för lik sin egen från filmen Her från 2013. I filmen spelar hon passande nog just en AI, och talar på samma vis som i OpenAI:s demonstration. Inte ens hennes nära vänner kunde höra någon skillnad,¹¹ men allt förnekades av företagets VD Sam Altman. Han hävdade att sammanträffandet var bara en slump. Att Altman själv några dagar tidigare hade publicerat ett inlägg på Twitter, enbart med texten ”her”, var också, enligt honom, bara en tillfällighet.¹²

Händelsen väckte många diskussioner om ägande: vem äger egentligen en röst, och äger man sin egen identitet i den digitala världen? Hollywood har numera avtal som förbjuder att skådespelares röster eller ansikten digitalt återskapas utan deras tillstånd. Exempelvis tog rapparen Drake tog bort en låt som innehöll en AI-genererad kopia av den avlidne rapparen Tupac Shakurs röst.¹³ Även AI-genererad pornografi med ansikten och röster från verkliga personer, även kallat deepfakes, utan medgivande blir allt vanligare.¹⁴

¹⁰ The Verge (2024).

¹¹ Vox (2024).

¹² Sam Altman (2024).

¹³ Nature (2024).

¹⁴ AP News (2023).

Rätten till sin egen identitet behöver stärkas, på samma sätt som man har rätt till sin kropp eller egendom. Att skapa en AI-kopia av någon annans röst och bild kan inte jämföras med att exempelvis en parodi där en utklädd skådespelare imiterar någons röst. I sådana fall är det oftast tydligt att det inte är den verkliga personen, men med exempelvis deepfakes kan det vara svårt att identifiera äktheten. I Storbritannien har man utökat lagstiftningen kring sexuella övergrepp till att även omfatta deepfake-videor av andra.^{15 16} Det finns fler former av kränkningar än enbart nakenbilder som kan inkräkta på någons självbestämmande.

Internet är stort och det är omöjligt att veta allt som skrivs eller sprids om en individ. Om videor ”av” en börjar cirkulera, kan man behöva stå till svars för saker man aldrig sagt eller gjort. Det kan vara lätt att identifiera att vissa videor är fejk, som när politiker i USA och Storbritannien spelar Minecraft,^{17 18} men när en förfalskad video där Kamala Harris uttalar sig nedsättande om Joe Biden och det delas utan förklaring på Twitter blir det en annan, mycket farligare, situation.¹⁹

Små markeringar på videor och bilder riktade mot en person eller grupp kan hjälpa på sidor som Instagram eller Twitter, men följs ofta inte upp. Vill man generera falskt material i illvilligt syfte kommer denne sannolikt inte frivilligt markera sin skapelse som AI-genererad.

15 UK Government (2024).

16 The Guardian (2024).

17 Business Insider (2023).

18 The Guardian (2024).

19 AP News (2024).

Det behövs kraftfullare påföljder vid sådana händelser, som kan ses som digitala varianter av sexuella övergrepp eller förtal. Att skapa en video på en annan person som till utseende och röst inte går att särskilja från verkligheten kan inte ses som en försvarbar del av yttrandefriheten. Det är självklart viktigt att hitta en balans för parodier, underhållning och satir. Det är mindre problematiskt att göra ett humorinslag i ett TV-program.



Lösningarna kan vara flera, men alla har sina svårigheter. Starkare krav på märkning av AI-skapelser väcker frågan om det då är skaparen, plattformens ägare eller staten som bär ansvaret. Starkare påföljder vid brott kräver att överträdelserna upptäcks, vilket tar oss tillbaka till ursprungs-problemet. En graderad indelning för hur allvarligt det eventuella brottet är kräver en djup förståelse för denna ”kreativa” och nyskapande form av brottslighet. I slutändan är det ett svårt problem att lösa. I takt med att AI-modellerna utvecklas kommer det bli svårare att identifiera förfalskat AI-material. Det utvecklas till en tävling mellan skapare av bästa deepfake och bästa deepfake-identifierare.

Staten och data

Som en av de största producenterna av information i olika format så har staten ett ansvar att bidra till en god datahantering. När AI-modeller ska tränas upp krävs enorma mängder data. Textmodeller behöver läsa miljarder meningar och texter och för bilder och ljud behövs i princip allt tillgängligt material. När ett av världens största AI-bolag, OpenAI, i början av 2023 lanserade en av sina senaste modeller GPT-4 uppgav de i en rapport att de använde både offentlig data hämtad från internet, och data som var inköpt från tredje part.²⁰ Var denna data kommer ifrån och vad den innehåller kan vara svårt att fastställa. Visserligen kräver EU:s nya AI-förordning att en tillräckligt detaljerad sammanfattning görs, men hur detaljerad (eller sanningsenlig) den är, kan vara svårt att avgöra.²¹ Att privat data potentiellt säljs till utomstående utgör en risk för den personliga integriteten. Mer om integritet behandlas i det senare avsnittet Övervakning & integritet. Det viktiga här är statens ansvar för att tillgängliggöra sin data.



²⁰ OpenAI m. fl. (2024).

Myndigheter, statliga bolag och universitet finansieras alla till stor del av skattepengar och finns till för medborgarnas skull. Rapporter, dokument och annan information som skapas med hjälp av skattemedel har en skyldighet att vara tillgängliga för allmänheten. Förutom forskning och utbildning, ska universiteten också tillgängliggöra information till allmänheten. Denna grundsyn om öppenhet är bra, och borde gälla fler, om inte alla, myndigheter. I USA har president Biden nyligen expanderat en tidigare lag från Obamas tid, som syftar till att all forskning finansierad med offentliga medel ska tillgängliggöras allmänheten utan kostnad eller väntetider.^{22 23} Liknande lagar finns i flera EU-länder som Spanien och Nederländerna, och ministerrådet rekommenderade medlemsländerna att anta fler när Sverige var ordförandeland. Med fler dokument och andra datatyper skulle AI-modeller kunna tränas på data av hög kvalitet utan att riskera att kränka personlig integritet eller gå vilse i snårigheten runt ägande- och immaterialrätt. Vikten av öppen data i allmänhet lyfts mer i senare avsnitt, men detta skulle också vara en vinst för transparensen, där medborgare får lite bättre insyn i vad staten faktiskt gör för pengarna och vad den vet om oss. Staten ska alltså tillgängliggöra mycket mer av sina dokument, bilder och annat, för att bidra till bättre och säkrare AI-modeller och ett öppnare samhälle.

21 AI-act, Artikel 52 d).

22 The White House (2022).

23 PublishersWeekly.com (2022).

Scenario

Du är forskare vid ett av de nya läkemedelsbolagen som etablerats under de senaste åren. Företaget arbetar mycket med omfattande analyser av medicinsk data, som numera är betydligt mer lättillgänglig. Inledningsvis var du orolig att mycket data, särskilt medicinsk och annan känslig information, skulle delas fritt. Dock har verktygen och regelverket för anonymiserad data fungerat väl. Ni behöver inte längre ansöka om tillstånd för varje ny enskild del av datan ni behöver undersöka. När data väl har gjort tillgänglig får ni använda det i er forskning. Det är tydligt reglerat vad som får användas för kommersiella syften, och vad som enbart är avsett för icke-kommersiell användning. Era egna AI-modeller har tränats på alla statliga dokument som nu finns tillgängliga, vilket innebär att de alltid förstår era behov och levererar snabba och högkvalitativa svar. Tack vare all öppen medicinsk data är AI-modellen till stor hjälp vid läkarundersökningar; ni har ett tätt samarbete med det lokala sjukhuset som har sett betydande förbättringar sedan samarbetets start.





När du kommer hem slår du på TV:n och ser att det nya avsnittet av Herr Talman går på ettan. Du tycker att programmet har blivit mycket bättre sen övergav dockorna och började använda AI-kopior tycker du. De ursprungliga röstkådespelarna utgör fortfarande grunden till parodin, men AI hjälper till med slutprodukten. Det framgår tydligt med markeringar före, under och efter programmet att det är en parodi skapad med hjälp av AI, och inte de verkliga partiledarna som syns på skärmen. Förra året uppstod dock stor uppståndelse när en video spreds snabbt i hela landet. Videon föreställde statsministern i ett samtal med en inflytelserik affärsman, där statsministern utlovade vissa lagar i utbyte mot pengar. Videon var inte märkt som AI-genererad och det fanns få tecken på att den var fejk och att få fram ett alibi var svårt eftersom ingen tid och plats fanns. I just detta fall, kunde till slut videons ursprung spåras och en person gripas, men det berodde mer på slarv och tur än teknisk skicklighet. Fejkade videor blir alltmer avancerade, och nästa gång, tänker du, har ni kanske inte lika tur.



Förslag

- 1** Forskare ska enklare kunna nyttja text- och datautvinning TDM i sin forskning. Komplicerade och kostsamma rättsprocesser ska i möjligaste mån kunna undvikas.
- 2** Äganderätten ska självklart omfatta den egna personen i den digitala världen. Var och en ska ha full kontroll över exempelvis sin egen röst eller sitt utseende i samband med en digital kloning.
- 3** Att en skådespelare imiterar någon, är inte jämförbart med att en AI-modell kopierar en person. Påföljderna för deepfakes ska vara strängare, och kunna liknas med förtal.
- 4** Statlig finansierade dokument ska vara öppna för allmänheten och tillgängliga för AI-träning, med mer lättåtkomliga dataformat och öppna licenser.

2. Öppen data

Öppen data är information som är fritt tillgänglig för alla att använda, dela och vidareutveckla utan vare sig tekniska restriktioner, licenskrav eller avgifter. Vem som helst är fri att använda öppen data till i princip vilket ändamål som helst, inklusive kommersiellt.^{24 25} Det kan inkludera allt från statistik från myndigheter och forskningsresultat, till information om var bussen befinner sig och väderinformation från privata företag. Informationen kan ofta nås via en enkel webbplats där du klickar dig fram till de tabeller du behöver, exempelvis hos svenska SCB.²⁶ Nästan vanligare är via ett applikationsprogrammeringsgränssnitt, förkortat API, som tillgängliggör data på ett sätt som är lättare för datorer och programmerare.

Oavsett vilket sätt informationen tillhandahålls, finns det argument för att öppen data är viktigt både ur ett samhällligt och ekonomiskt perspektiv, men också ur ett ideologiskt perspektiv. Öppen data handlar inte enbart om den fria marknaden eller tron på att individer är bättre innovatörer än staten. Öppen data handlar inte heller bara om tillgång till information som finansierats med skattemedel. Det finns ett starkt argument för öppenhet och transparens genom att tilliten ökar vid öppenhet och inte döljer något. Utbredd misstro inom ett samhälle är sällan fördelaktigt. Det finns många exempel som belyser fördelarna och styrkan med öppen data, vilket redogörs för nedan. Även strategier och lagstiftning från andra länder kan tjäna som förebilder, samt en mer teknisk strategi för att bedöma kvaliteten på öppen data kommer att tas upp.

²⁴ Internetstiftelsen (2022).

²⁵ Open Knowledge Foundation (2024).

²⁶ Statistikdatabasen (2024).

Varför ska data vara öppen?

En rapport från 2015 av EU-kommissionen visar på betydande fördelar när EU-länder kan använda sig av öppen data i större utsträckning. Den offentliga sektorn kan minska sina utgifter med upp till 1,7 miljarder euro och reducera onödiga väntetider i trafiken med motsvarande 630 miljoner timmar.²⁷ Även om det är svårt att mäta sådana effekter, visar en uppföljande rapport från 2020 flera stora fördelar, exempelvis 1,1 miljarder euro lägre offentliga kostnader, en minskning av arbetskostnader på mellan 13 och 20 miljarder euro tack vare just minskad tid i trafiken, och stora minskningar i energikonsumtion.²⁸ Svenska beräkningar från Lantmäteriet uppskattar att öppna data skulle ge en nytta på mellan 10 och 21 miljarder kronor varje år.²⁹

Tron på den fria marknaden och ett öppet samhälle är centralt för en liberal. Bägge dessa delarna sammanfaller med idén om öppen data. När både företag och offentlig sektor utnyttjar öppen data i större utsträckning, skapas en helt ny marknad med fler alternativ och ökad konkurrens som leder till förbättringar för individen. Ett exempel är webbplatsen skolkartan.se, där föräldrar inför skolvalet kan få en snabb överblick av betygen eller andelen behöriga lärare med hjälp av öppen data från olika källor. I Indien kan bönder få en bättre överblick över sina grödor och föräldrar kan samla hela familjens information om vaccinationer, tack vare öppen data.³⁰ Om någon är missnöjd med exempelvis Skatteverkets webbplats, eller eftersöker någon ny tjänst eller sätt att kombinera information från olika källor, kan öppen data vara väldigt hjälpsamt i utvecklingen.

27 Dinand Tinholt och Wendy Carrara (2015).

28 Esther Huyer och Laura van Knippenberg (2020).

29 Myndigheten för digital förvaltning (2023).

30 Computer Weekly (2023)

Jeanne Holm, nuvarande vice borgmästare för Los Angeles, var 2014 hon ansvarig för stora delar av digitaliseringen inom NASA och den amerikanska regeringen. Hon har länge varit en förespråkare av öppen data. ”Från regeringens sida vill vi dela så mycket data som möjligt, eftersom det leder till innovation, till nya idéer, till omvandlingar som vi aldrig kunde föreställa oss inom regeringen”.³¹ Det vilar ett ansvar på politiker och offentlig sektor att förstå inte bara hur viktigt öppen data är, utan också vad det över huvud taget är. En liberal som vill bidra till ett bättre samhälle borde se stora möjligheter här. Genom att göra så mycket data som möjligt öppen, kan det offentliga dra nytta av den privata sektorns innovationskraft. Om en myndighet eller offentlig institution har tillgång till data, som inte anses vara för känslig, bör den bli öppen. Ett sätt att skydda informationen kan vara att anonymisera den. Exempelvis skulle data från vården kunna vara väldigt användbar för både företag och forskare, utan att riskera individens integritet. Det finns massvis med goda exempel på innovationer skapade med öppen data, och det går inte att veta vad vi går miste om genom att hemlighålla mer än nödvändigt.

31 Jeanne Holm (2014)

Att lära från andra länder



En av de största källorna för öppen data från offentlig sektor är data.gov i USA, som tidigare nämnda Jeanne Holm var med och startade upp 2009. I skrivande stund har webbplatsen samlat nästan 300 000 datakällor från myndigheter och offentlig sektor på alla nivåer.³² En anledning till den stora mängd data kommer från ett beslut under president Obamas regering som innebär att alla myndigheter var tvungna att inom 45 dagar efter webbplatsens lansering, tillhandahålla minst tre datakällor av hög kvalitet. I Sverige kan Statistiska centralbyrån (SCB) inte mäta sig med den storleken, men en annan svensk tjänst är Sveriges dataportal, som drivs av Myndigheten för digital förvaltning.³³ Portalen samlar över 17 828 olika datakällor och API:er på samma plats och visar även upp goda exempel på vad öppen data använts till. Dock presenteras enbart 14 goda exempel, vilket är alldeles för få för att motsvara ambitionerna i ett modernt land som Sverige. Sverige borde, likt USA, sträva efter att dela med oss av mer data för att kunna visa upp fler och bättre användningar än exempelvis Skatteverkets blankettöversättare eller Umeås kommunala trädkarta.

³² U.S. General Services Administration (2024).

³³ Myndigheten för digital förvaltning (2024).

Att samordna stora mängder öppna data kan vara en utmaning för en regering. Detta är särskilt svårt i världens folkrikaste land, Indien, där man har standardiserat insamlingen, lagringen och hanteringen av öppen data. År 2012 introducerade det indiska ministeriet för vetenskap och teknik en policy som skulle ligga till grund för hela landets öppna data. Med över 150 departement och 1,2 miljarder invånare visade det sig vara svårt att få alla att följa samma regler. Istället för att införa många regleringar och instruktioner fastställde man en minsta gemensamma standard som alla myndigheter skulle följa. För att underlätta genomförandet anställdes så kallade Chief Data Officers med ansvar för ett antal departement och myndigheter vardera. Regelbundna möten med företrädare från olika samhällssektorer för att säkerställa att den tillgängliga data var relevant och lättanvänd.³⁴ Dessutom arrangerade staten har även ordnat tävlingar för utvecklare kring öppen data, för att skapa uppmärksamhet och uppmuntra till faktisk användning, något som exempelvis Tokyo och Seattle har tagit efter.^{35 36} Tack vare dessa initiativ, relativt få regleringar och nära kontakt med privat sektor och medborgarna, är Indien nu blivit bland de främsta länderna när det kommer till öppen data, med en stark uppåtående trend.³⁷



34 Orfonline.org (2022).

35 GeekWire (2023).

36 Tokyo Metropolitan Government (2024).

37 World Wide Web Foundation (2018).

När det offentliga blir mer transparent leder det dels till ett högre förtroende från befolkningen samtidigt som korruptionen minskar eftersom man inte kan gömma sig bakom sekretess. Ett exempel på detta är Organisationen för säkerhet och samarbete i Europas (OSSE) hjälparbete i Ukraina med att utbilda om öppen data.³⁸ Motiveringen bakom denna satsning är bland annat att ökad öppenhet minskar korruptionen och främjar ett bättre samarbete med näringsliv och civilsamhället. En rapport från EU visar att Ukraina är ett av de främsta länderna i Europa när det kommer till öppen data och landet är i princip ensamma om att ha full pott i samtliga mätbara kategorier.³⁹ Ukrainas egna rapporter visar på fördelar inom olika områden som ekonomi, transparens, förtroende, minskad korruption och ökad innovation tack vare den öppna datan. En viktig faktor bakom Ukrainas framgångar på området, är att de inrättat ett separat digitaliseringsdepartement och en minister för digital transformation.^{40 41}

I takt med att allt mer av det moderna samhället formas av det digitala och den moderna krigföringen utspelar sig över internet^{42 43}, behöver även Sverige fokusera mer på de möjligheter och utmaningar som den här rapporten lyfter. Det räcker inte med en liten myndighet för digital förvaltning och en civilminister som arbetar med digitala frågor vid sidan av sina övriga uppdrag. Sverige skulle gynnas av ett särskilt departement med huvudansvar för de digitala frågorna, precis som i Ukraina.

38 Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (2024).

39 Publications Office of the European Union (2022).

40 Government of Ukraine (2024).

41 TV4 Nyheterna (2024).

42 Washington Post (2022).

43 Dagens industri (2022).

Femstjärnig data

Tim Berners-Lee är en brittisk datavetare, mest känd som skaparen av World Wide Web, det system som gjort det moderna internet möjligt. Utöver det skapade han även HTML, vilket utgör grunden för webbplatser, världens första webbläsare och URL-systemet som låter dig skriva in enkla webbadresser för att nå dina favoritsidor. Utan Berners-Lee hade du alltså inte kunnat surfa in på <https://www.luf.se/bli-medlem> via din telefon. Mest relevant för det här avsnittet är dock hans system för att betygsätta tillgången till öppen data. Berners-Lees system bygger på fem steg, där varje ger ytterligare en stjärna om ett specifikt krav uppfylls.^{44 45} Utöver att vara ett användbart verktyg för företag, borde den offentliga sektorn vara ledande i att tillhandahålla data med högsta betyg. För att på ett enkelt sätt demonstrera varje steg och dess betydelse används Skolverkets webbplats för öppen data som exempel.⁴⁶ Webbplatsen valdes på grund av sin relativa enkelhet att navigera och nå, men den är inte garanterad att uppfylla alla fem stjärnor.

44 5-star Open Data (2015).

45 Digisam (2015).

46 Skolverket (2024).

Den första stjärnan brukar tilldelas automatiskt om en dataresurs är tillgänglig. Kravet är att data finns tillgänglig online, med en öppen licens, vilket innebär att datan får ändras och bearbetas fritt. Skolverket specificerar inte exakt vilken licens de använder, utöver att deras data är ”tillgänglig på internet” och att den får användas kostnadsfritt.⁴⁷ Den andra stjärnan ges utifrån dataformatet, till exempel om det är en Excel-fil istället för en bild på en tabell. På Skolverket webbplats är det enkelt att navigera till ett kalkylark med statistik över olika huvudmäns ekonomi. Den tredje stjärnan bygger även på filformatet, men här handlar det om hur tillgänglig det är. En Excel-fil kan endast öppnas i Excel, medan andra format kan öppnas med öppna eller gratisprogram som är lättare att få tillgång till. Här misslyckas Skolverket, då de flesta filer är anpassade för Excel. Om skattefinansierad data finansierad ska vara alla till gagn, behöver den också vara tillgänglig utan krav på att betala för en specifik programvara, som Microsofts Excel.

⁴⁷ Skolverket (2022).



För att uppnå den fjärde och femte stjärnan behöver man se till hur datan är strukturerad och kan hämtas. Skolverkets webbplats erbjuder tre val för att filtrera datan: skolform, statistikområde och läsår, termin, år, vilket leder fram till nedladdning av tidigare nämnda Excel-filer. För att uppnå de sista två stjärnorna krävs ett annat system, där varje datapunkt tilldelas ett unikt id-nummer. Detta gör det möjligt att enkelt söka upp och använda exakt det man behöver. Dessutom ska det finnas en koppling mellan samma typ av information, oavsett var den finns. Till exempel, om Skolverket och Skatteverket har data om Adam Smith-gymnasiet, ska bägge databaserna länka till varandra eller använda samma id-nummer. På så sätt kan programmeraren, företagaren eller den nyfikne skattebetalaren veta att det är samma Adam Smith-gymnasium som det finns data om. Denna sammanlänkning kan stimulera ytterligare innovation och mer kunskap. Att samhället är så sammankopplat ska reflekteras i den data som tillhandahålls av det offentliga.



Scenario

Du sitter på bussen på väg till skolan. Sedan regionen började med öppen data har biljettpriserna sjunkit avsevärt tack vare minskade utgifter och mer effektiv trafikplanering. Du slipper också deras dåliga app som alltid krånglade precis när det var din tur att blippa din biljett. Numera använder du en annan app som enbart innehåller det du behöver: en liveuppdaterad tidtabell och dina biljetter, allt säkert och snabbt direkt kopplat till regionens system. Även busschauffören är också märkbart gladare då han enkelt kan följa trafikflödet i realtid, och är till och med förberedd på att vinka till sina kollegor när deras bussar närmar sig, synliga på kartan. Väl framme i skolan är det dags för matte. Klassrummen har ändrats efter lovet, men tack vare den nya Skolappen har du både fått en notis och det uppdaterade schemat, utan att appen kraschar som den alltid gjorde förut. Dina föräldrar har också kunnat samla din egen och din systems schema i samma app, tillsammans med era vaccinationsuppgifter och träningstider för fotbollen.





På programmeringslektionen får ni öva på att använda all den öppna data som nu finns på data.se, ett initiativ från den nya digitaliseringsministern. Regeringen insåg för några år sedan alla de fördelar med öppen data. De kunde själva spara stora summor pengar, som istället kunde användas till annat, samtidigt som förtroendet från medborgarna ökade tack vare större transparens. Öppenheten uppskattades i hög grad, och nu tävlar alla politiska partier om att profilera sig som det digitala framtidspartiet. Förra året organiserade regeringen en tävling för gymnasieelever, där målet var att bygga nåt roligt eller användbart med hjälp av offentlig data. Vinnarna utvecklade din bussapp du använder varje dag. Nästa år är det dags igen, och din kompis har en oslagbar idé som går ut på att kombinera data från flera olika datakällor för att hitta den ultimata badplatsen. Du fattar inte riktigt hur allt ska gå till, men hon övertygad om att kommer att vinna. Priset består i professionell hjälp med att utveckla sitt program och en heldag på det coola digitaliseringsdepartementet inne i stan.



Förslag

1 Grundinställningen till den data som staten innehar, ska vara att den ska vara öppen. Det ska vara regel snarare än undantag att exempelvis trafikinformation eller skolschema tillgängliggörs med öppna licenser.

2 Digitalisering är ett stort och komplext område ska ges en högre status. Även om nya myndigheter och ministrar inte alltid är önskvärt, krävs en specifik digitaliseringsmyndighet och enskild minister utan andra ansvarsområden för att Sverige ska kunna förbli konkurrenskraftigt och modernt.

3 Teknik- och digitaliseringsmarknaden, liksom andra marknader, fungerar bäst när den är fri. Sverige och EU ska därför fokusera mer på att underlätta processer och minska den administrativa regelbördan, snarare än att införa ytterligare regleringar.

4 Den öppna data som tillhandahålls ska i så stor utsträckning som möjligt uppfylla den högsta nivån enligt det vedertagna femstjärniga systemet.

3. Övervakning & integritet

”Ett samhälle som ger upp lite frihet för att vinna lite säkerhet, förtjänar varken eller, och kommer att förlora bägge.”. Inget annat citat förekommer så ofta av liberaler i diskussioner om övervakning och integritet som detta, som ofta tillskrivs den amerikanska vetenskapsmannen och politikern Benjamin Franklin. Den liberala ideologin bygger på varje individs rätt till ett fritt liv, där ingen annan än individen själv styr och sätter gränser. Att leva i ett samhälle som alltmer präglas av fysiska visitationszoner och digitala avlyssningar gör det inte lätt för en liberal. Det kan därför vara viktigt att stanna upp och reflektera över vad som är rimligt och proportionerligt i fråga om övervakning.

Det finns flera sorters övervakning, vissa mer påtagliga än andra. Å ena sidan har vi omfattande kameraövervakning eller visitationszoner. Å andra sidan finns den något mer dolda, men i flera fall mer ingripande, digitala övervakningen. Denna övervakning rör i stor utsträckning data –vem som har information om dig, och hur du påverkas av det. Total avlyssning av internet, och ökade begränsningar av individens frihet blir allt vanligare. Ett av de tydligaste exemplen är Kinas sociala poängsystem, där allt du gör i både den fysiska och den digitala världen betygsätts. Dina rättigheter kan begränsas beroende på ditt betyg, vilket påverkar exempelvis vilka webbplatser du får besöka och om du får möjligheten att använda en dejtingapp.⁴⁸

I det här avsnittet behandlas övervakningskameror, med särskilt fokus på hur den moderna tekniken gör dem alltmer inskränkande. Dessutom tas olika sorters digital övervakning och andra hot mot den personliga integriteten upp, så som den mycket aktuella lagstiftningsförslaget “Chat control” som debatterades flitigt under sommaren 2024.

⁴⁸ SVT Nyheter (2024).



Kameraövervakning

En metastudie utförd av Brottsförebyggande rådet (BRÅ) år 2018 visade att kameraövervakning kunde ha en viss brottsförebyggande effekt på vissa typer av brott, givet att minst två kompletterande insatser också genomfördes.⁴⁹ Studien identifierade även flera problem kopplade till kameraövervakning. Bland annat framgår det att det inte finns några belägg för att samma insats ger liknande resultat överallt, att passiv kameraövervakning inte har någon mätbar effekt och att det kan förekomma en så kallad spridningseffekt. Spridningseffekten innebär att brottsligheten inte upphör, utan enbart byter plats till andra områden. Exempelvis flyttade sig brottsligheten i Stockholms tunnelbana till andra delar av systemet eller till områden som låg strax utanför stationerna.^{50 51}

I oktober 2023 presenterade regeringen en ”kameraoffensiv”,⁵² som bland annat innefattade ansiktsgenkänning. Detta innebär en mycket större osäkerhet och risk för den personliga integriteten än vad enbart kameraövervakning medför.

49 BRÅ (2018).

50 Ibid.

51 Mikael Priks (2024).

52 Regeringskansliet (2023).

Redan kameror i sig innebär en inskränkning på individens fria rörlighet i samhället, och denna ofrihet skulle förstärkas med införandet av ansiktsigenkänning. Det finns exempelvis en påtaglig risk med felaktiga identifieringar i sådana system, vars algoritmer dessutom tenderar att diskriminera vissa minoriteter,⁵³ och i högre grad placeras i områden med större andel av dessa grupper.^{54 55} Om de automatiska kamerasytemen från början är partiska, så riskerar det att förvärras om användningen fortgår, vilket kan skapa en ond cirkel av diskriminering. Algoritmer i sig är ju inte partiska, men om de tränas med data som speglar fördomar på ett visst sätt av vissa typer av personer, så kommer de aldrig kunna bli rättvisa eller opartiska.

Ett exempel på dessa problem kan hämtas från USA, där polisen i New York under 2022 stoppade oproportionerligt många svarta och latinamerikaner.⁵⁶ Samtidigt innehöll deras digitala register över personer med gängkopplingar på 42 000 personer 99% från dessa grupper.⁵⁷ Vidare har algoritmerna visat sig vara sämre på att identifiera kvinnor jämfört med män, och ännu sämre på att korrekt identifiera personer med mörkare hudfärg.⁵⁸ Ett exempel på detta problem är en undersökning som gjordes 2018, där systemet med ansiktsigenkänning förväxlade 28 amerikanska kongressledamöter med arresterade brottslingar, med en dubbel överrepresentation på icke-vita individer.⁵⁹

53 Science in the News (2020).

54 Amnesty International (2024).

55 Science in the News (2020).

56 Jesse Barber (2023).

57 Clare Garvie (2022).

58 Science in the News (2020).

59 American Civil Liberties Union (2018).

Stora AI-modeller, som ansiktsgenkänning i övervakningskameror, kräver stora mängder data för att tränas, som diskuterades i avsnittet Upphovsrätt & AI-vett. Det är frestande att tro att problemen med inbyggd diskriminering i algoritmerna skulle vara lätta att åtgärda med bättre data. Så är dock inte fallet, och det krävs betydande insatser för att närma sig en ”felfri” algoritm. Flera studier visar att inte ens om man tränar algoritmen med en välavvägd balans av bilder kan man motverka problemen⁶⁰. I vissa fall kan det till och med förvärra situationen att använda fler ansikten av minoritetsgrupper.⁶¹ Många algoritmer kan inte heller på ett rent tekniskt se eller identifiera personer med mörkare hy, på grund av fysiska begränsningar i kameratekniken.^{62 63}

Sammanfattningsvis kräver kameraövervakningen alltså alltid kompletterande insatser och potentiellt kan brotten flyttas till andra platser. Dessutom finns det den överhängande risken att det oftare leder till diskriminering av vissa grupper i befolkningen. Om övervakningskameror ändå ska implementeras, trots dessa risker och osäkerheter, ska det alltid ske med största möjliga försiktighet. Exempelvis med hjälp av noggranna konsekvensanalyser för att undvika de problem som beskrivits tidigare, säkerställa att övervakningen används som ett komplement, snarare än den primära insatsen. Ansiktsgenkänning bör aldrig användas, då det både är rättsosäkert och diskriminerande.

60 Manideep Kolla och Aravinth Savadamuthu (2023).

61 Valeriia Cherepanova m. fl. (2023).

62 Manideep Kolla och Aravinth Savadamuthu (2023).

63 CBC News (2022).

Chat Control

I maj 2022 presenterade EU-kommissionär Ylva Johansson ett förslag med titeln “Fastställande av regler för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn”, mer känt som Chat Control.⁶⁴ Att vilja skydda barn mot övergrepp är självklart önskvärt, men den föreslagna metoden skulle innebära ett av de största övergreppen mot individers integritet på internet i modern tid. Kärnan i förslaget är att praktiskt taget all kommunikation som sker via appar, meddelanden, e-post eller lagring av filer i molntjänster ska skannas i jakt efter tecken på barnövergrepp.⁶⁵ I praktiken kommer personer under 17 år inte kunna använda någon app eller program med möjlighet att skicka meddelanden, och internetleverantörer kan bli tvungna att blockera sidor från utanför EU.⁶⁶

Många uppfattar detta förslag instinktivt som både felaktigt och oproportionerligt, då rätten till sin egen privata kommunikation måste anses vara en grundläggande mänsklig rättighet. Detta avsnitt syftar till att inte bara förklara hur förslaget är ett integritetsövergrepp, utan också förklara varför det rent tekniskt inte är genomförbart på ett säkert sätt.

64 Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av regler för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn.

65 SVT Nyheter (2023).

66 Patrick Breyer (2024).

För att Chat Control ska kunna implementeras, krävs att all form av så kallad "end to end"-kryptering, även kallad totalsträckskryptering, förbjuds eller inskränks. Totalsträckskryptering innebär att all trafik på internet förblir hemlig och endast kan avläsas av sändaren och mottagaren.⁶⁷ För att dekryptera dessa meddelanden krävs en väldigt avancerad dator, eller direkt tillgång till den exakta krypteringsnyckeln som användes när meddelandet skickades. Chat Control skulle inte stoppa själva krypteringen från att ske, utan istället tvinga alla tjänster som omfattas av förslaget att ge ifrån sig sina krypteringsnycklar, så att myndigheter ska kunna läsa av meddelanden. Det skulle i praktiken innebära att ingen internettrafik längre är säker, om nyckeln finns tillgänglig.



Utöver att staten skulle få tillgång till privat information, skulle även andra aktörer kunna komma åt krypterad information mycket lättare. Europadomstolen har dessutom betonat att försämrad kryptering "inte kan anses vara nödvändigt i en demokratisk stat"⁶⁸, vilket understryker hur problematiskt förslaget är. Relativt ofta kan man läsa om intrång hos stora IT-företag eller myndigheter^{69 70 71}, och det skulle räcka med en enda framgångsrik attack mot relevant myndighet för att en hel applikation eller tjänst skulle vara helt osäker. Vidare kan även den data som ska övervakas eller registreras inte alltid hanteras på ett säkert sätt. Ett exempel är den irländska polisen, som ertappades med att lagra bilder och annan information även efter det att brottsutredningen avslutats och där personen frias från misstankar.⁷²

67 Computer Sweden (2023).

68 The Register (2024).

69 SweClockers (2024).

70 Dagens nyheter (2024).

71 Universitetsläraren (2024).

72 Irish Council for Civil Liberties (2022).

Förespråkarna av Chat Control hävdar ibland att endast det skadliga materialet som kommer att skannas av i filtret, följt av den klassiska invändningen att en som inte har något att dölja, har heller inget att frukta. Tyvärr håller inte argumentet eftersom det är tekniskt ogenomförbart; för att hitta det dåliga innehållet måste allt material skannas av. Precis som när en fiskare ska fånga en gädda, så måste abborrar fångas upp och släppas i vattnet tills gäddan hittas, annars kan fiskaren inte vara säker på att hitta gäddan. Eller som med algoritmerna för ansiktsgenkänning finns det alltid en risk för felaktigt identifiering oavsett hur sofistikerade systemen är.⁷³

EU-kommissionären Ylva Johansson har hävdad att utan Chat Control finns "[...] risken att vi kommer att bli ett paradys för pedofilerna".⁷⁴ Med den logiken så borde ju EU redan nu vara ett sådant paradys, eftersom lagen inte har funnits tidigare. Den föreslagna lagstiftningen kommer inte hjälpa några barn i större utsträckning än andra insatser, utan är snarare en övervakningsapparat som inte ens George Orwell kunde drömma om när han skrev 1984. Även om man ändrar i förslaget för att tillåta kryptering, men låter myndigheterna få tillgång till krypteringsnycklarna är i praktiken omöjlig att genomföra på ett säkert sätt. Rätten till krypterad kommunikation har inga om och men, utan den ska vara absolut.

73 Irish Council for Civil Liberties (2022).

74 Expressen (2023).

Digitala telefonkataloger



Sverige har en lång historia av att tillhandahålla information som i andra länder ofta anses vara privat eller hemlig. Traditionen kan spåras tillbaka till kyrkböckerna från 1600-talet, som samlade information om bland annat födelse, dop, bröllop, var man bodde och var man hade bott tidigare. I modern tid är det olika webbplatser som tagit över stafettpipen. Hos Mrkoll kan man se exempelvis adress och personnummer, Eniro har ditt telefonnummer, Ratsit kan visa din lön och Lexbase kan berätta om du förekommer i något domstolsfall. I oktober 2023 lade regeringen fram ett förslag om att begränsa dessa sidors möjlighet att publicera information, framför allt med argumentet att tjänsterna används av kriminella.⁷⁵ Vid försök att ta bort uppgifter om sig själv visar det sig ofta vara svårt. Många sidor hänvisar till tryckfriheten, och svåra processer med BankID, fysiska blanketter och enbart delvis raderade data är vanliga.⁷⁶

Det finns en inneboende ideologisk konflikt här, som inte är helt lätt att avgöra. Å ena sidan har vi kritiken som lyfts av bland annat justitieminister Gunnar Strömmer, om hur kriminella kan kartlägga offer med hjälp av dessa tjänster, och hur det kan vara kränkande för den personliga integriteten.⁷⁷ Kritik har även framförts från EU-domstolen, som menar att sidorna skulle bryta mot GDPR.⁷⁸

⁷⁵ Regeringskansliet (2023).

⁷⁶ PCforAlla (2021).

⁷⁷ SVT Nyheter (2023).

⁷⁸ SVT Nyheter (2024).

Å andra sidan har exempelvis Tidningsutgivarna och Journalistförbundet betonat det grundlagsskydd som dessa sidor omfattas av tack vare yttrandefrihetsgrundlagen.⁷⁹ Sidorna har ett stort journalistiskt värde, men också ett värde för individen som utan större anledning än nyfikenhet vill söka upp information.

För att söka vägledning i detta ideologiska dilemma kan man vända sig till filosofen John Stuart Mills skadeprincip, som i grunden innebär att en individs handlingar enbart ska kunna begränsas om dessa handlingar i sin tur begränsar någon annans frihet. Det avgörande handlar om att se var någon annans frihet börjar i förhållande till ens egen vilja att agera. Om man betraktar sökandet eller tillgängliggörandet av information som en handling, kan det argumenteras för att den ska begränsas för att tillgodose en annan individs önskan om anonymitet. Liknelser kan vara svåra att göra, men jämförelsen med att vilja äta någon, och att inte vilja bli uppäten, är inte långt bort. Det borde inte vara upp till individen att argumentera för att slippa få sin information offentliggjord. Den undersökande personen bör rimligtvis ansöka eller be om tillstånd för att få åtkomst till informationen.

⁷⁹ Journalisten (2023).

Personnummer

USA har en något annorlunda syn på personnummer. Man lägger större vikt vid att hålla dem hemliga, då de inverkar på fler delar av ens liv. Myndigheten Social Security Administration rekommenderar att man är mycket försiktig med sitt personnummer, alltid frågar innan man lämnar ut det och undersöker om det finns alternativa lösningar utan personnummer.⁸⁰ Detta beror på att personnumret oftare används som ett lösenord, utöver att vara en unik identifikator för exempelvis banker och olika medlemskap.⁸¹ I Sverige har vi inte detta problem, men personnumret ger fortfarande mycket information om en individ som egentligen inte behöver vara offentlig. Exempelvis har Nederländerna och Kanada ingen information om ålder, kön eller härkomst inbyggd i personnumret på det sätt vi har. Ett personnummers syfte är att unikt identifiera varje person, men det innebär inte att personnumret i sig ska ge information om individen. Det kan lätt leda till diskriminering på grund av kön eller härkomst, eller problem för exempelvis transpersoner som behöver byta personnummer för att vara ”korrekt identifierade”. En lösning är således att personnumret enbart består av tolv slumpade siffror. På så vis uppfylls fortfarande syftet utan att innebära en, om än liten, men ändå märkbar brist på integritet.

⁸⁰ Social Security Administration (2021).

⁸¹ Tech Crunch (2022).

Några länder som valt en annan väg än tidigare nämnda länder är exempelvis Tyskland, Australien, Ungern och Nya Zeeland. Regeringarna där får helt enkelt inte införa ett system för ett gemensamt nationellt personnummer. I Nya Zeeland är det i grunden olagligt enligt deras personuppgiftslag, som lägger stor vikt vid individens samtycke och att myndigheter endast får samla in information som anses nödvändig⁸². I Ungern är det ett brott mot konstitutionen enligt ett beslut från författningsdomstolen, strax efter landets första demokratiska val.⁸³ Konsekvensen i bägge länderna blir således att det inte finns ett enhetligt system, och att man har olika nummer för körkort, skattesystemet, försäkring och sjukvård samt utbildning. Resonemangen bakom är alltså olika, men för den som är liberalt sinnad och värnar om personlig integritet finns det en del att vinna här. Det finns ingen solklar anledning till att personnumret ska vara ett och samma överallt i samhället. Skatteverket, Trafikverket och din lokala matbutik där du är medlem behöver inte veta att du är samma person. Om dessa länder fungerar väl kommer Sverige självklart också att klara av det. Ett system utan gemensamma nationella identifikationsnummer skulle ge mer integritet åt individer och vara säkrare. Ett system med decentraliserade nummer, där enbart individen själv har hela bilden, vore att föredra framför dagens system.

82 Public Act 22 Information privacy principles (2024).


83 Privacy International (2021)



Scenario

Du promenerar hemåt över torget efter att ha varit och handlat middag. På en lång steg lutad mot mataffären står någon och skruvar ner den sista övervakningskameran i centrum. Med satsningar på annat håll visade det sig att kamerorna egentligen inte var så effektiva. Flera av dina kompisar blev upprepade gånger kallade till polisstationen efter att algoritmen för ansiktsigenkänning felaktigt hade identifierat dem som misstänkta. Märkligt, tänkte du, att det aldrig var dina vita vänner som kamerorna pekade ut. Under promenaden tänker du att det ska bli skönt att slippa känslan av att ständigt vara övervakad, både på stan och hemma. Alla dina chattar, oavsett om det är på mobilen eller när du är hemma och spelar med dina kompisar, är krypterade och så kommer det att förbli sedan rätten till krypterad kommunikation blev grundlagsskyddad.

Innan du bodde där du och din mamma bor nu, behövde ni flytta runt ganska ofta. Efter ha sagt upp kontakten med sin senaste pojkvän var din mamma alltid lite rädd. Det var inte så att han gjorde något eller hotade er, men det fanns alltid en subtil närvaro. Småsaker som att promenera förbi där ni bodde, eller skicka oskyldiga brev om att han saknade er. Att söka skyddad identitet var krångligt, och myndigheterna såg inte riktigt ert behov. Trots flyttar och försök att hemlighålla var ni bodde var det svårt, det fanns alltid någon hemsida som inte ville radera er information. ”Det är inte förenligt med tryckfriheten”, var alltid svaret. Men nu, sedan ett år tillbaka, finns knappt de där sidorna kvar. Rätten till personlig integritet väger nu tyngre än sidors rätt att dela all information de kommer över.



Förslag

- 1** Inför en robust tillståndsprocess för övervakningskameror där integritetsavvägningarna står i fokus.
- 2** Förbjud storskaliga system för ansiktsigenkänning, både automatiska och manuella, eftersom de innebär en hög risk för diskriminering och tekniken är osäkerhet.
- 3** Grundlagsskydda rätten till krypterad kommunikation som en grundläggande rättighet.
- 4** Underlätta för individer att undantas från digitala telefonkataloger som Ratsit, Mrkoll och Eniro med information som person- och telefonnummer, adresser, lön och annan information genom en grundlagsändring av tryckfrihetsförordningen. I detta fall ska personlig integritet prioriteras framför tryckfriheten.
- 5** Ändra personnumrens struktur till en slumpmässig kombination av siffror för att inte kunna identifiera information om ålder, kön och härkomst i numret.
- 6** Inför unika identifierare för olika delar av samhället för att skydda individens anonymitet, istället för att använda ett enhetligt personnummer. Att kunna spåras mellan medlemskap i föreningar, vilka avtal man skriver på, vilken försäkring man har och mycket annat är ett hot mot rätten att vara anonym.

Referenser

1. OpenAI. DALL·E 2. OpenAI. 3 nov. 2022. URL: <https://openai.com/index/dall-e-2/> (hämtad 2024-06-24).
2. Suno, Inc. Suno. 2024. URL: <https://suno.com/> (hämtad 2024-06-24).
3. AI Sweden. Användningsfall. My AI. 2024. URL: <https://my.ai.se> (hämtad 2024-06-24).
4. Liberala Ungdomsförbundet. Handlingsprogram. Liberala Ungdomsförbundet. Aug. 2023. URL: <https://www.luf.se/handlingsprogram/> (hämtad 2024-06-24).
5. Lars Wilderäng. EU-förslag om Chat Control: All e-post, chatmeddelanden och molnlagring ska avlyssnas. Cornucopia 29 maj 2022. URL: <https://cornucopia.se/2022/05/eu-forslag-om-chat-control-all-e-post-chatmeddelandenoch-molnlagring-ska-avlyssnas/> (hämtad 2024-07-05).
6. Liberalerna. Politik A-Ö. Liberalerna. Okt. 2023. URL: <https://www.liberalerna.se/politik-a-o> (hämtad 2024-07-05).
7. John Locke. Andra avhandlingen om styrelseskicket: en essä angående den civila styrelsens sanna ursprung, räckvidd och mål. 2 upplagan. Göteborg: Daidalos, 2016. 189 s. ISBN: 978-91-7173-484-6.
8. Eric Luth. Fri kunskap för forskning - öppna normer, vetenskap och AI. 11 juni 2024. URL: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fri_kunskap_f%C3%B6r_forskning_-_%C3%B6ppna_normer,_vetenskap_och_AI.pdf (hämtad 2024-07-22).
9. Jay Peters. OpenAI starts rolling out its Her-like voice mode for ChatGPT. The Verge. 30 juli 2024. URL: <https://www.theverge.com/2024/7/30/24209650/openai-chatgpt-advanced-voice-mode> (hämtad 2024-08-02).
10. Sigal Samuel. The double sexism of ChatGPT's flirty "Her" voice. Vox. 22 maj 2024. URL: <https://www.vox.com/future-perfect/350934/the-double-sexism-of-chatgpts-flirty-her-voice> (hämtad 2024-08-02).
11. Sam Altman [@sama]. Twitter. 13 maj 2024. URL: <https://x.com/sama/status/1790075827666796666> (hämtad 2024-08-02).
12. Nicola Jones. Who owns your voice? Scarlett Johansson OpenAI complaint raises questions. I: Nature (29 maj 2024). DOI: 10.1038/d41586-024-01578-4. URL: <https://www.nature.com/articles/d41586-024-01578-4> (hämtad 2024-08-02).
13. Haleluya Hadero. Deepfake porn could be a growing problem amid AI race. AP News. 16 april 2023. URL: <https://apnews.com/article/deepfake-porn-celebrities-dalle-stable-diffusion-midjourney-ai-e7935e9922cda82fbcfb1e1a88d9443a> (hämtad 2024-08-02).
14. Sunak Conservative government. Government cracks down on 'deepfakes' creation. GOV.UK. URL: <https://www.gov.uk/government/news/government-cracks-down-on-deepfakes-creation> (hämtad 2024-08-04).
15. The Guardian. Creating sexually explicit deepfake images to be made offence in UK. I: The Guardian (15 april 2024). ISSN: 0261-3077. URL: <https://www.theguardian.com/technology/2024/apr/16/creating-sexually-explicit-deepfake-images-to-be-made-offence-in-uk> (hämtad 2024-08-04).
16. Allegra Rosenberg. AI-generated audio of Joe Biden and Donald Trump trashtalking while gaming is taking over TikTok. Business Insider. 1 mars 2023. URL: <https://www.businessinsider.com/voice-ai-audio-joe-biden-donald-trump-tiktok-2023-3> (hämtad 2024-08-04).
17. Jim Waterson. Deepfake video of Nigel Farage playing Minecraft 'of course' not real, party says. I: The Guardian (18 juni 2024). ISSN: 0261-3077. URL: <https://www.theguardian.com/technology/article/2024/jun/18/deepfake-video-of-nigel-farage-playing-minecraft-of-course-not-real-party-says> (hämtad 2024-08-04).
18. Ali Swenson. A parody ad shared by Elon Musk clones Kamala Harris' voice, raising concerns about AI in politics. AP News. 29 juli 2024. URL: <https://apnews.com/article/parody-ad-ai-harris-musk-x-misleading-3a5df582f911a808d34f68b766aa3b8e> (hämtad 2024-08-04).
19. OpenAI m.fl. GPT-4 Technical Report. 4 mars 2024. URL: <http://arxiv.org/abs/2303.08774> (hämtad 2024-07-21).

20. Christopher Steven Marcum och Ryan Donohue. Breakthroughs for All: Delivering Equitable Access to America's Research | OSTP. The White House. 25 aug. 2022. URL: <https://www.whitehouse.gov/ostp/news-updates/2022/08/25/breakthroughs-for-alldelivering-equitable-access-to-americas-research/> (hämtad 2024-07-21).
21. Andrew Albanese. Biden Administration Announces Historic Open Access Policy for Taxpayer-Funded Research. PublishersWeekly.com. 25 aug. 2022. URL: <https://www.publishersweekly.com/pw/by-topic/industry-news/libraries/article/90179-biden-administration-announces-historic-open-access-policy-for-taxpayer-funded-research.html> (hämtad 2024-07-21).
22. Artikel 52 d) i Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2024/1689 av den 13 juni 2024 om harmoniserade regler för artificiell intelligens och om ändring av förordningarna (EG) nr 300/2008, (EU) nr 167/2013, (EU) nr 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 och (EU) 2019/2144 samt direktiven 2014/90/EU, (EU) 2016/797 och (EU) 2020/1828 (förordning om artificiell intelligens) (EUT L 12.7.2024 s. 84).
23. Internetstiftelsen. Öppna data – data att använda fritt. Internetstiftelsen. 29 juni 2022. URL: <https://internetstiftelsen.se/kunskap/for-samhallet/oppna-data/> (hämtad 2024-07-02).
24. Open Knowledge Foundation. Open Definition 2.1. Open Definition. 2024. URL: <https://opendefinition.org/od/1.1/sv/> (hämtad 2024-07-02).
25. Statistikmyndigheten SCB. Statistikdatabasen. Statistikdatabasen. 1 juli 2024. URL: <https://www.statistikdatabasen.scb.se> (hämtad 2024-07-02).
26. Dinand Tinholt och Wendy Carrara. Creating value through open data: study on the impact of re-use of public data resources. Medverkande: Wae San Chan, Sander Fischer och Eva van Steenberg. LU: Publications Office, 2015. ISBN: 978-92-79-52791-3. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/328101> (hämtad 2024-07-02).
27. Esther Huyer och Laura van Knippenberg. The economic impact of open data: opportunities for value creation in Europe. Medverkande: Eline Lincklaen Arriëns och Marit Blank. LU: Publications Office, 2020. ISBN: 978-92-78-42108-3. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2830/63132> (hämtad 2024-07-02).
28. Myndigheten för digital förvaltning. Öppna och delade data | Digg. Digg. 14 aug. 2023. URL: <https://www.digg.se/kunskap-och-stod/oppna-och-delade-data> (hämtad 2024-07-05).
29. Pratima Hariyanani. How India is driving the use of open government data | Computer Weekly. ComputerWeekly.com. 17 jan. 2023. URL: <https://www.computerweekly.com/news/252529236/How-India-is-driving-the-use-of-open-government-data> (hämtad 2024-07-31).
30. TEDx Talks. Open data changes lives | Jeanne Holm | TEDxUCLA. 3 juli 2014. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=ThM6umznsWM> (hämtad 2024-07-04).
31. U.S. General Services Administration. Data.gov Home. Data.gov. 2024. URL: <https://data.gov/> (hämtad 2024-07-05).
32. Myndigheten för digital förvaltning. Goda exempel - Sveriges Dataportal. Sveriges Dataportal. 2 april 2024. URL: <https://www.dataportal.se/goda-exempel> (hämtad 2024-07-23).
33. Antara Vats. A decade into India's open government data journey. orfonline.org. 28 sept. 2022. URL: <https://www.orfonline.org/expert-speak/a-decade-into-indias-open-government-data-journey> (hämtad 2024-07-31).
34. Lisa Stiffler. Seattle aims to unleash the power of open data through hackathon and new city strategy. GeekWire. 21 dec. 2023. URL: <https://www.geekwire.com/2023/seattle-aims-to-unleash-the-power-of-open-data-through-hackathon-and-new-city-strategy/> (hämtad 2024-07-31).
35. Tokyo Metropolitan Government. Governor's Cup Open Data Hackathon 2024. Governor's Cup Open Data Hackathon 2024. 2024. URL: <https://odhackathon.metro.tokyo.lg.jp/en> (hämtad 2024-07-31).
36. World Wide Web Foundation. From promise to progress - Open Data Barometer. Open Data Barometer. 28 aug. 2018. URL: <https://opendatabarometer.org/leadersedition/report/> (hämtad 2024-07-31).
37. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. OSCE supports open data policies in Ukraine through specialized training. OSCE. 1 mars 2024. URL: <https://www.osce.org/occea/563658> (hämtad 2024-07-05).

38. Publications Office of the European Union. Open data maturity report 2022. LU: Publications Office, dec. 2022. 120 s. ISBN: 978-92-78-43386-4. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2830/70973> (hämtad 2024-07-31).
39. Government of Ukraine. Cabinet of Ministers of Ukraine - Digital transformation. Government Portal Ukraine. 2024. URL: <https://www.kmu.gov.ua/en/yevropejska-integraciya/coordination/cifrova-transformaciya> (hämtad 2024-07-05).
40. Alexander Sandström Libb. Mykhailo Fedorov: Ukraina tillverkar långdistansdrönare. TV4 Nyheterna. 13 febr. 2024. URL: <https://www.tv4.se/artikel/6tqZic6GkP3J4SAPt3cEP1/hotet-nu-tillverkar-vi-tusentals-droenare-som-kan-na-moskva> (hämtad 2024-07-05).
41. Cat Zakrzewski. 4,000 letters and four hours of sleep: Ukrainian leader wages digital war. I: Washington Post (30 mars 2022). ISSN: 0190-8286. URL: <https://www.washingtonpost.com/technology/2022/03/30/mykhailo-fedorov-ukraine-digital-front/> (hämtad 2024-07-05).
42. Lukas Land. 90 procent av cyberattacker riktas mot Ryssland och Ukraina. Dagens industri. 11 mars 2022. URL: <https://www.di.se/digital/90-procent-av-cyberattacker-riktas-mot-ryssland-och-ukraina/> (hämtad 2024-07-05).
43. Michael Hausenblas. 5-star Open Data. 5 star data. 31 aug. 2015. URL: <http://5stardata.info/en/> (hämtad 2024-07-29).
44. Digisam. Rekommendation för öppna data. 2015. URL: <https://diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2:1769096> (hämtad 2024-07-29).
45. Skolverket. Statistik. Skolverket. 3 juli 2024. URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik> (hämtad 2024-07-29).
46. Skolverket. Om Skolverkets statistik. Skolverket. 3 okt. 2022. URL: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/statistik/om-skolverkets-statistik> (hämtad 2024-07-30).
47. Sofia Netskar. Så övervakas kineser i vardagen – förlorar ”poäng” om de går mot rött. I: SVT Nyheter (10 april 2024). URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/sa-overvakas-kineser-i-sin-var-dag-forlorar-poang-om-de-gar-mot-rod-gubbe> (hämtad 2024-07-02).
48. Erik Grevholm. Fungerar kamerabevakning brottsförebyggande? Dec. 2018. URL: <https://bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2018-12-17-fungerar-kamerabevakning-brottsforebyggande.html> (hämtad 2024-06-25).
49. Mikael Priks. Hur påverkar polis och övervakningskameror brottslighet? Stockholm: SNS Förlag, 2024. 72 s. ISBN: 978-91-89754-42-3.
50. Regeringskansliet. Ny kameraoffensiv mot de kriminella nätverken – nya och bättre verktyg till Polismyndigheten. Regeringskansliet. 5 okt. 2023. URL: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/10/ny-kameraoffensiv-mot-de-kriminella-natverken--nya-och-battre-verktyg-till-polismyndigheten/> (hämtad 2024-06-25).
51. Alex Najibi. Racial Discrimination in Face Recognition Technology. Science in the News. 24 okt. 2020. URL: <https://sitn.hms.harvard.edu/flash/2020/racial-discrimination-in-face-recognition-technology/> (hämtad 2024-06-25).
52. Amnesty International. USA: Facial recognition technology reinforcing racist stop-and-frisk policing in New York – new research. Amnesty International. 15 febr. 2022. URL: <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2022/02/usa-facial-recognition-technology-reinforcing-racist-stop-and-frisk-policing-in-new-york-new-research/> (hämtad 2024-07-03).
53. Jesse Barber. Black, Latinx People Were 90 percent of Those Arrested in NYPD Traffic Stops. NYCLU. 23 mars 2023. URL: <https://www.nyclu.org/commentary/black-latinx-people-were-90-percent-those-arrested-nypd-traffic-stops> (hämtad 2024-07-03).
54. Clare Garvie. A Forensic Without the Science. Georgetown Law. 6 dec. 2022. URL: <https://www.law.georgetown.edu/privacy-technology-center/publications/a-forensic-without-the-science-face-recognition-in-u-s-criminal-investigations/> (hämtad 2024-06-25).
55. Jacob Snow. Amazon’s Face Recognition Falsely Matched 28 Members of Congress With Mugs-hots | ACLU. American Civil Liberties Union. 24 juli 2018. URL: <https://www.aclu.org/news/privacy-technology/amazons-face-recognition-falsely-matched-28> (hämtad 2024-07-03).
56. Manideep Kolla och Aravinth Savadamuthu. The Impact of Racial Distribution in Training Data on Face Recognition Bias: A Closer Look. I: 2023 IEEE/CVF Winter Conference on

- Applications of Computer Vision Workshops (WACVW). Jan. 2023, s. 313–322. DOI: 10.1109/WACVW58289.2023.00035. URL: <http://arxiv.org/abs/2211.14498> (hämtad 2024-07-03).
57. Valeriia Cherepanova m.fl. A Deep Dive into Dataset Imbalance and Bias in Face Identification. 15 mars 2022. DOI: 10.48550/arXiv.2203.08235. URL: <http://arxiv.org/abs/2203.08235> (hämtad 2024-07-03).
 58. James Dunne. Can better tech really fix darker-skin bias in smartphone cameras? Google thinks so. I: CBC News (26 febr. 2022). URL: <https://www.cbc.ca/news/business/google-real-tone-pixel-1.6363809> (hämtad 2024-07-03).
 59. Europeiska kommissionen. Fastställande av regler för att förebygga och bekämpa sexuella övergrepp mot barn. Europeiska kommissionen. 11 maj 2022. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/HTML/?uri=CELEX:52022PC0209&from=SV> (hämtad 2024-07-03).
 60. Henrik Sköld. Kritiserade EU-förslaget: Så kan dina vanliga familjefoton stämpas som pedofili. I: SVT Nyheter (8 april 2023). URL: <https://www.svt.se/nyheter/utrikes/eu-forslaget-chat-control-kritiseras> (hämtad 2024-07-03).
 61. Patrick Breyer. Chat Control: The EU's CSEM scanner proposal. Patrick Breyer. Juli 2024. URL: <https://www.patrick-breyer.de/en/posts/chat-control/> (hämtad 2024-07-03).
 62. Computer Sweden. Totalsträckskryptering | IDGordlista. IT-ord. 30 jan. 2023. URL: <https://it-ord.idg.se/ord/totalstrackskryptering/> (hämtad 2024-07-03).
 63. Thomas Claburn. European human rights court says no to weakened encryption. The Register. 15 febr. 2024. URL: https://www.theregister.com/2024/02/15/echr_backdoor_encryption/ (hämtad 2024-07-03).
 64. Edin Jusovic. Över 120 myndigheter påverkade av helgens cyberattacker. SweClockers. 25 jan. 2024. URL: <https://www.sweclockers.com/nyhet/38084-over-120-myndigheter-paverkade-av-helgens-cyberattacker> (hämtad 2024-07-03).
 65. Linus Larsson. Detta vet vi: Hackerattacker mot Tietoevry. DN.se. 26 jan. 2024. URL: <https://www.dn.se/sverige/detta-vet-vi-hackerattacker-mot-tietoevry/> (hämtad 2024-07-03).
 66. Kajsa Skarsgård. Cyberattacker vid Umeå universitet – kan vara ransomware. Universitetsläraren. 3 maj 2024. URL: <https://universitetslararen.se/2024/05/03/cyberattacker-vid-umea-universitet-kan-vara-ransomware/> (hämtad 2024-07-03).
 67. Olga Cronin. An Garda Síochána unlawfully retains files on innocent people who it has already cleared of producing or sharing child sex abuse material. Irish Council for Civil Liberties. 19 okt. 2022. URL: <https://www.iccl.ie/news/an-garda-siochana-unlawfully-retains-files-on-innocent-people-who-it-has-already-cleared-of-producing-or-sharing-of-child-sex-abuse-material/> (hämtad 2024-07-03).
 68. Alicia Heimersson. Svaret efter kritiken om kritiserade “chat control”. Expressen. 3 april 2023. URL: <https://www.expressen.se/nyheter/ylva-johansson-om-eu--kan-bli-ett-paradis-for-pedofiler/> (hämtad 2024-07-03).
 69. Regeringen och Regeringskansliet. Skyddet för personuppgifter ska förstärkas. Regeringskansliet. 21 okt. 2023. URL: <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2023/10/skyddet-for-personuppgifter-ska-forstarkas/> (hämtad 2024-07-03).
 70. Evelina Galli. Så tar du bort personuppgifter från snokande sajter. PC för Alla. 21 jan. 2021. URL: <https://www.pcfforall.se/article/1718387/personuppgifter-pa-natet.html> (hämtad 2024-08-02).
 71. SVT Nyheter. Regeringen vill göra det svårare att hitta folks adresser – får kritik. SVT Nyheter. 30 okt. 2023. URL: <https://www.svt.se/kultur/regeringen-vill-gora-det-svarare-att-hitta-folks-adresser-far-kritik--bj8pw7> (hämtad 2024-07-03).
 72. SVT Nyheter. Lexbase-fall kan avgöras av EU. SVT Nyheter. 15 mars 2024. URL: <https://www.svt.se/kultur/lexbase-fall-kan-avgoras-av-eu> (hämtad 2024-07-03).
 73. Hanna Lundquist. Regeringen låter utreda rättsdatabasers grundlagsskydd. Journalisten. 29 juni 2023. URL: <https://www.journalisten.se/nyheter/regeringen-later-utreda-rattsdatabasers-grundlagskydd/> (hämtad 2024-07-03).
 74. Social Security Administration. Identity Theft and Your Social Security Number. Juli 2021. URL: <https://www.ssa.gov/pubs/EN-05-10064.pdf>.
 75. Haje Jan Kamps. Why the heck are SSNs still treated as passwords in the US? TechCrunch. 28

april 2022. URL: <https://techcrunch.com/2022/04/28/ssn-is-a-username-not-a-password/> (hämtad 2024-07-03).

76. New Zealand Legislation. Privacy Act 2020 No 31 (as at 06 June 2024), Public Act 22 Information privacy principles – New Zealand Legislation. [legislation.govt.nz](https://legislation.govt.nz/act/public/2020/0031/latest/LMS23342.html). 1 juli 2024. URL: <https://legislation.govt.nz/act/public/2020/0031/latest/LMS23342.html> (hämtad 2024-07-04).
77. Privacy International. Hungarian Constitutional Court Decides on Identity Numbers. Privacy International (Archived). 20 jan. 2011. URL: <https://web.archive.org/web/20110120075253/http://www.privacyinternational.org/article.shtml?cmd%5B347%5D=x-347-64762> (hämtad 2024-07-04).

Bildkälla

Liberalernas riksorganisation (2024) [Logotyp] <https://www.liberalerna.se/grafisk-design> (hämtad 2024-12-02)

Varför släpper LUF sommarrapporter?

Liberala ungdomsförbundet ger årligen engagerade medlemmar möjligheten att fördjupa sig i aktuella frågor som driver den politiska utvecklingen framåt och presenterar nya smarta reformförslag. Tidigare rapporter har behandlat ämnen som religionsfrihet, hållbar markanvändning och sjukvårdsreformer.



Rapporten “Data och du” utforskar hur Sverige kan utveckla en modern och liberal datapolitik. Den analyserar tre områden: Upphovsrätt och AI-vett, Öppen data samt Övervakning och integritet. I rapporten presenteras förslag på hur Sverige kan bli en ledande digital nation som samtidigt värvar individens frihet.



**LIBERALA
UNGDOMSFÖRBUNDET**